

Maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalarga ekologik tarbiya berish

Furqat pedagogika kolleji

“Maxsus fanlar” kafedrası

katta o'qituvchisi

N.Xayitboyeva . U.Raximova

o'qituvchi M.Begmurotova

Ona tabiatni asrash har birimizning burchimizdir

Annotatsiya –Ushbu maqola. Maktabgacha ta'lim tashkiloti turli yosh guruhlarida tabiat bilan tanishtirishning xilma-xil shakllarda: mashg'ulotlarda, ekskursiyalarda, kundalik hayotda, kuzatishlarda, suhbatlarda, hamda mehnatda ekologik tarbiyani amalga oshirish, ekologik tarbiyaga oid bilimlar bilan qurollantirish maktabgacha ta'lim tashkiloti bolalariga ekologik bilimlar berishning dolzarb vazifalari yuritilgan.

Kalit so'z-Tabiat, atrof–muhit, suv, ekologik ta'lim, tabiatburchagi, yer yuzi, ekologik tarbiya.

Bugungi o'g'il-qizlarning voyaga yetishi, jamiyatimiz hayoti, butun Yer yuzi taqdiri uchun mas'uliyatli vazifadir. Shuning uchun ham ularning har birida tabiatga muhabbat, barcha tirik mavjudotlarga hurmat, tabiatdagi xatti-harakatlari oqibatlarini oldindan ko'ra bilish tuyg'ularini tarbiyalash juda muhimdir. Maqolada MTTda bolalarga ekologik ta'lim berishning usullari haqida so'z boradi.

Ekologik ta'lim-tarbiya umumiy ta'lim-tarbiyaning yangi shakli va tarkibiy qismi bo'lib, maktabda barcha fanlarni o'qitishda amalga oshirilishi ko'zda tutiladi. Ekologik ta'lim-tarbiyadan bosh maqsad ham yosh avlodga atrof-muhit va uning muammolariga ongli munosabatni shakllantirishdan iboratdir. Ekologik tarbiyalash jarayonida yoshlarni yashab turgan tabiatimiz boyliklarini tejab-

tergashga, uni muhofaza qilishga o'rgata boriladi. Ekologik tarbiyada o'quvchilarni o'z bog'chasini ; yashaydigan muhiti shahar va qishloq ko'chalarini ko'klamzorlashtirish, mevali va manzarali daraxt ko'chatlari ekish, xiyobonlarni, suv havzalarini ozoda saqlash, uy hayvonlariga qarash kabi ishlarda kuchi yetgancha qatnashishga jalb etish katta ahamiyatga ega. Ekologik savodxonlik va madaniyat, avvalo, oiladan boshlanadi. Ekologik dunyoqarashni shakllantirishning negizi oiladagi tarbiyaga bevosita bog'liqdir. Agar bu masala oilada to'g'ri yo'lga qo'yilmagan bo'lsa, uni maktabgacha ta'limda , keyingi ta'lim bosqichlarida hamda mehnat jarayonlarida qaror toptirish qiyin bo'ladi. Ekologik ta'lim-tarbiyani asosan, bog'cha va maktablarda amalga oshirish zarur. Bog'cha bolalarida avval ekologik ta'lim tushunchalari shakllantiriladi. 1-5 sinflarda esa, asosan, tabiatshunoslik darslarida o'quvchilarga ekologik ta'lim-tarbiya beriladi . Bunda ekologiyadan ilmiy tushunchalar maktablarda o'qitiladigan barcha fanlarda, ayniqsa, tabiatshunoslik, fizika, ekologiya, matematika, geografiya, tarix kabi fanlarni o'qitishda umumlashtiriladi. Shu bilan birga fakul'tetiv mashg'ulotlarda, darsdan tashqari to'garak yig'ilishlarida, ekskursiya davrida hamda o'zlariniig kundalik faoliyatlari davomida muammolarni o'rgana boradilar.

Ekologik tarbiyaning bosh maqsadi maktabgacha yoshdagi bolalarda atrof muhit va uning muammolari haqida ongli munosabatni hamda ular bo'yicha optimal yechimlar toppish to'g'risidagi bilim, ko'nikmava malakalarni shakllantirishdan iborat. Mazkur maqsadni amalga oshirish uchun bir qator vazifalarni hal qilishga to'g'ri keladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarimizga ekologik tarbiya berishda ularning yashab turgan joyi (tabiati) va boyliklarini tejab-tergashga, ularni ongli ravishda muhofaza qilishga o'rgatish.

Ekologik madaniyatni shakllantirish. Bu, eng avvalo, oiladan boshlanmog'i lozim. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirishning quyidagi yo'llari mavjud:

- Mashg'ulotlar o'tkazish;
- Ekskursiya;
- Mehnat;
- O'yinlar;
- Kundalik hayot ishlari

Ekologik ta'lim bugungi kunda ta'lim tizimlari faoliyatini yaxshilashning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida rasman e'tirof etilgan. Ekologiya hozirgi vaqtda yangi turmush tarzini shakllantirish uchun asosdir. Ekologik ta'limning asosiy ma'nosi quyidagilardan iborat: "Maktabgacha yoshdagi bolalik davrida, maqsadli pedagogik ta'sir jarayonida bolalarda ekologik madaniyatning boshlanishi - jonli va jonsiz tabiatning hodisalariga, ob'ektlariga ongli ravishda to'g'ri munosabatda bo'lish shakllanishi mumkin. Bu hayot davrida ularning doimiy muhitini yaxshilaydi. Buni S.N. Nikolaev, ekologiya bo'yicha ko'plab dasturlar muallifi. Olamga ekologik munosabat insonning butun hayoti davomida shakllanadi va rivojlanadi. Tabiat, atrof-muhit bilan yashash qobiliyatini imkon qadar erta rivojlantirish kerak. Axir, haqiqiy go'zallik tabiatda ekanligi ma'lum va vazifa bolaga uni ko'rishga yordam berish, uni qadrlashni o'rganishdir. Natijada bolalar tabiat bilan tanishsa, axloqiy tarbiya uchun keng imkoniyatlar ochiladi. Maktabgacha ta'lim muassasasida ekologik ta'limni amalga oshirish masalalari ayniqsa muhimdir. Axir, faqat 3-5 yoshda munosabatning poydevori qo'yiladi. Boshqa tomondan, bolaning tabiatni bilishi ta'lim jarayonining muhim omilidir. kuzatishlar; tajribalar; tadqiqot; o'yinlar; ish; badiiy va estetik amaliyot; tabiiy tarixga oid adabiyotlar bilan tanishish; jismoniy tarbiya va sport.

Muhim nuqta - ekologik ta'limni ikki yo'nalishda olib borish zarurati:

o'quv mashg'ulotlarida; kundalik hayotda.

Tabiatdagi predmetni o'zgartiruvchi faoliyat jarayonida guruhda olingan nazariy bilimlarni iloji boricha mustahkamlashga intilish kerak. Bolalar o'simliklar va hayvonlarga g'amxo'rlik qilish, qulay ekologik muhitni saqlash bilan shug'ullanishlari kerak. Natijada, maktabgacha yoshdagi bolalarda tabiatga

ta'sir qilishning shaxsiy tajribasi shakllanadi, kognitiv qiziqishlar faollashadi va tabiatdagi faoliyatga ehtiyoj shakllanad

Bolalar bog'chasida ekologik ta'lim turli shakllarda amalga oshiriladi : eng ommabop ekologiya darslari va suhbatlar bo'ldi - 33,9%; ekskursiyalar va fenologik yurishlar - 22,6%, tabiatdagi kuzatishlar - 14,5%, dam olish faoliyati - 10,8%, o'yinlar - 9,7%; amaliy ish (tajriba) - 4,8%, ota-onalar bilan maslahatlashuvlar - 2,2%, tematik ko'rgazmalar - 1,6%.

Ota-onalar bilan o'zaro munosabat bolalar bog'chasida ekologik ta'limning zarur tarkibiy qismidir. Kattalar bolaga o'rnak bo'lishi kerak. Ko'pgina ota-onalarning bo'sh vaqti yo'qligiga qaramay, ular hali ham qo'shma tadbirda qatnashish takliflariga ishtiyoq bilan javob berishadi subbotnik , bolalar bog'chasi hududini obodonlashtirish, oziqlantiruvchilarni tayyorlash, axlat yig'ish, batareyalar va boshqalar. Ekologik ta'lim maktabgacha ta'lim muassasasidan tashqarida ham davom ettirilishi kerak. Dam olish kunlari yoki bayramlarda bolalarga ota-onalari bilan birgalikda yig'ish vazifasi beriladi bog'dagi tabiat muzeyi uchun eksponatlar, tabiiy materialdan hunarmandchilik qilish, devor gazetasini chizish .

Foydalanilgan adabiyotlar ro`yxati

1. O.U Xasanboyeva, X.J.Djabborova Bolalarni tabiat bilan tanishtirish metodikasi. T.: Cho'lpon. 2007.
2. H. Haydarov, S.Nishonova Tabiatshunoslik asoslari va bolalarni atrof-tabiat bilan tanishtirish. T.: O'qituvchi. 1992.
3. Yusupova P.A. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ekologik tarbiya berish. T.: O'qituvchi. 1995.
4. Djabborova X.D. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ekologik ta'lim – tarbiya berishning o'ziga xosligi. T.: O'qituvchi. 2000.